

De Vriendenkring

Maandblad van het Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers)

Website: www.Quakers.nu; 90e jaargang nr. 2, februari 2019.

**Zoek de stilte en word gewaar
dat ik jou oneindig nabij ben**

“Zoek de Stilte” uitspraak van William Penn. Lees Quaker Roots op blz 6.

De Vriendenkring

ISSN: 0167 – 3807

Maandblad van het Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers)

Abonnementsprijs:

Nederland

€30,00 per jaar

Europa en Wereldwijd

€45,00 per jaar

Email abonnement (PDF)

€5,00 per jaar

Eco LABEL

FSC

deze Vriendenkring is gedrukt op milieuvriendelijk papier met deze drie certificaten

Helaas moeten we per 1 jan. 2019 de abonnementsprijs verhogen.

Bankrekening: (IBAN) **NL65 TRIO 0212 3772 64** t.n.v. Religieus Genootschap der Vrienden Quakers te Amsterdam met vermelding van 'Abonnement De Vriendenkring'. Voor buitenland: (BIC) TRIONL2U

Nieuwe abonnees, adreswijzigingen en betalingen email:

vriendenkringredactie@gmail.com

Redactieleden:

Eindredactie:

Sytse Tjallingii, Van Nispensingel 5, 8016 LM,
tel. 038-4608461/06-40030923.

Zwolle,

Email: vriendenkringredactie@gmail.com,

Schrijver:

Hylkia Nieuwerth

Redactielid/leden:

vacatures

Correctie:

Hylkia, Corien van Garderen en Frieda Oudakker

Voor abonnees met gezichts- of leesproblemen was er een gesproken versie van De Vriendenkring. Als je hier behoefte aan hebt neem dan contact op met de redactie.

Kopij voor De Vriendenkring is heel erg welkom voor de 15^e van iedere maand! (tenzij anders afgesproken).

De Vriendenkring staat in kleur op de website, waar je nog een schat aan aanvullende en actuele informatie over de Quakers vindt.

Bezoek daarom geregeld de Quaker website:

www.Quakers.nu (je wordt doorgeschakeld naar het blog waar ook de Vriendenkringen staan)

De Nederlandse Quakers hebben twee Facebookaccounts:

Quakers Nederlandse Jaarvergadering (openbaar)

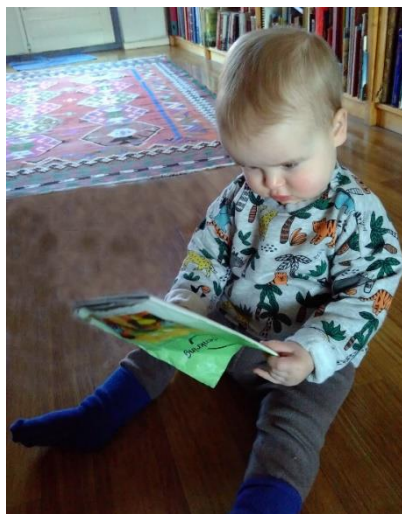
Nederlandse Jaarvergadering (besloten, wil je lid worden mail dan naar de redactie: vriendenkringredactie@gmail.com)

In dit nummer:

Van de redactie.....	4
Algemene Vergadering 10-12 mei. 'Quaker zijn NU'	5
Quaker roots	6
Outreach buitenste binnen.....	7
Symposium mystiek en maatschappij	8
De Quakers onder constructie?	9
John Bogle over Quaker Waarden	11
Quaker Retraite Thema Verandering	12
Mijn god.....	15
Het gebeds-spel	16
De Retraite: Impressies en Producten	17
Waarom we trots zouden moeten zijn op de Quakers.....	18
De toekomst van de Quaker beweging.....	22
Ondertussen in Brussel	26
Eerherstel voor Benjamin Lay	29
Vrienden voor de rechter.....	30
Wintergedachten van Vukovar.....	33
Een Klinkende Kersstal.....	35
Klimaatmars zaterdag 10 maart	37
Vrienden in het hele land	38
Waar zijn Quakerbijeenkomsten?	39
Quaker activiteiten	40

.

In de vorige Vriendenkring stond op de binnenkant van de omslag helaas een fout. We moeten wel per 1 jan. 2019 de abonnementsprijs van de Vriendenkring verhogen: Het wordt €30,- voor Nederland en €45,- voor Buitenland (ook voor Europa) per jaar.

kleinste lezer van de Vriendenkring, ingezonden door Marie-José Wouters

Van de redactie

Vanuit de Quaker retraite in de Willibrord Abdij bij Doetinchem, waar 16 Quakers de stilte en de inspiratie zoeken, begin ik met het schrijven van dit redactioneel.

Wat een prachtige veelvormigheid van diepe zoekprocessen naar wat ‘verandering’ voor ieder van ons betekent! Het past helemaal bij wat William Penn schrijft aan zijn kinderen in Quaker Roots: In de stilte de diepgang, de inspiratie en de verwondering vinden om die enorme levenskracht te ervaren die ieder van ons in iedere cel van ons lichaam en elk deel van onze geest bevat. Deze levenskracht, het innerlijk licht, God, komen we steeds weer in een andere vorm weer tegen. Bij de Tai-Chi voel ik dit in elk gebaar en gevoel van evenwicht en aanraking van mijn lichaam. Bij de ‘sacred dance’ beleef ik dit als we op de golvende muziek allemaal dezelfde beweging maken van schep-pen en samenvoegen. Bij de dwaling door de natuur sta ik stil met stomme verwondering als ik naar de ijskristallen kijk die kriskras vanuit de grassprietten omhoogsteken tot wel een centimeter lang. Of bij het ontdekken van de openspringende knoppen die het voorjaar alweer aankondigen maar eerst nog even hun levenskracht bij zich moeten houden. Als ik dan de koolmees vlakbij ontdek, die zingend mij begroet terwijl hij van tak naar tak acrobateert, voel ik de blijheid van deze levenslust. In de stilte van de wijdingssamenkomst kom ik vanuit het naar binnen keren weer naar buiten, als ik luister, naar de inspirerende woorden die bij de aanwezige Quakers naar boven komen bij de tocht naar binnen.

In de komende drie Vriendenkringen komen stukken van Kees Nieuwerth over de veranderingen van de Quakers, als organisatie en als beweging. Dit naar aanleiding van zijn bezoek aan de Noorse Quakers waar Ben Pink Dandelion zijn visie op de Quaker beweging liet horen. Ben Pink Dandelion is docent aan de Quaker ‘Hogeschool’ Woodbrooke. Boeiend, kritisch en constructief om te beseffen dat we in dit proces van verandering en vernieuwing een rol kunnen spelen en positief kunnen bijdragen aan een vernieuwde spirit.

Eén van de uitspraken tijdens de stilte in de retraite was: We kunnen gras niet sneller laten groeien door eraan te trekken, maar we kunnen wel watergeven en voor een vruchtbare grond zorgen. Dat is een aanmoediging voor allen die zich betrokken voelen bij de Quakers in Nederland en in de wereld. Ik hoop dat deze Vriendenkring voor jou als lezer ook een beetje water en vruchtbare bodem biedt.

Veel verwondering, licht en energie toegewenst bij het lezen!

Sytse Tjallingii

Algemene Vergadering 10-12 mei. 'Quaker zijn NU'

door Peter van Leeuwen

Ik vraag mezelf weleens af: ben ik altijd een Vriend (Quaker)?
Elk moment van de dag?
Wat ik ook aan het doen ben?
Ben ik daarop aanspreekbaar?
In die gezindheid, namelijk dat we nooit ophouden Quaker te zijn, zouden we graag samen de AV2019 beginnen en dat volhouden, elk moment zo beleven. Zo nodig elkaar daarbij helpen.

Dat Quaker-zijn niet voor iedereen hetzelfde inhoudt is alleen maar een uitnodiging daarover in gesprek te raken met wie je ontmoet.
Daar willen we ook ruimte voor creëren in het programma.
Zo zal zaterdagavond “open ruimte” heten. Wie daarin iets wil bijdragen of voorleggen mag dat doen, samen stil zijn mag ook, niet aanwezig zijn mag ook.

Tot nu toe hebben twee mensen aangegeven gebruik te zullen maken van het overnachtingsarrangement in Bennekom, waar iets meer persoonlijke voorzieningen zijn. Wie dat ook nodig heeft melde zich snel bij Loes (secretariaat@dequakers.nl; 06 13700682), die dit verder kan uitleggen.

Behalve de wijdingsdienst voor zaken, die leidend is in de AV, zul je bekende zaken tegenkomen: zendbrieven, zingen, wandelen, een lezing, de verkooptafel, enzovoorts, niet noodzakelijkerwijs op dezelfde momenten als je gewend was.

We vinden het als voorbereidingscommissie best spannend aan een nieuwe vormgeving te werken.

Kunnen we na de AV concluderen: “we hebben ons voortdurend Vriend te midden van Vrienden gevoeld”? Jullie input blijft altijd welkom.

♪♪ Friends will be Friends ♪♪

Quaker roots

door William Penn. Fragment uit 'Advice to his children',
vertaling Willem Furnée

Advies aan mijn kinderen

Laat je verstand, zodra je wakker wordt, zich terugtrekken in volmaakte stilte.

Neem afstand van je gedachten, ideeën en aardse beslommingen en wacht in die toestand op de Eeuwige. Zo zul je zijn weldadige aanwezigheid ervaren. Je hart zal zich naar de Eeuwige verheffen. Geef je helemaal over aan zijn gezegende zorgzaamheid en bescherming.

Sta op, kled je meteen aan en lees één of meer hoofdstukken uit de Schriften. Ga dan over tot de orde van de dag, in het bewustzijn van de aanwezigheid van God die liefdevol toeziet op al je gedachten, je woorden en werkzaamheden.

Lieve kinderen, wees vanuit dit bewustzijn bescheiden. Laat het je weerhouden om iets te doen waarvoor je je zou schamen als iemand, al was het een kind, het zou zien.

Als je je dagelijkse aangelegenheden hebt afgewerkt ga dan met vreugde naar huis (in jezelf bedoel ik) en luister naar je hart.

Bron: <http://www.qhpress.org/quaker-pages/qwhp/qwhp.htm>

Outreach buitenste binnen

door Jan Onrust, ingezonden door Willem Furnée

Jan Onrust, die ik tot voor kort alleen als supporter van de Orde van het Theelepeltje kende, verraste mij met onderstaande tekst. Het is een samenvatting van een 'Quaker Speak' filmpje. (zie afbeelding).

Zeer verrassend dat ik deze kernachtige omschrijving van de quaker spiritualiteit mocht ontvangen van iemand die nog nooit bij de Quakers is geweest! Advies: leer deze tekst uit je hoofd en je hoeft nooit meer met een mond vol tanden te staan als iemand je vraagt waar Quakers voor staan!

- Er is een levende, dynamische, spirituele aanwezigheid aan het werk in de wereld die zowel in ons als buiten ons is. God is in iedereen aanwezig.
- Elke persoon is in staat tot de directe en onbeperkte ervaring van God.
- Ons begrip en onze ervaring van God wordt gevoed en uitgebreid in de gemeenschap.
- De Bijbel is een belangrijke spirituele bron en het leven en de leringen van Jezus zijn vandaag de dag relevant voor ons.
- De openbaring van Gods waarheid gaat nog steeds door en is voortdurend werkzaam.
- We verwelkomen de waarheid, ongeacht de herkomst ervan.
- Onze innerlijke ervaring van God transformeert ons en leidt ons naar de uiterlijke uitdrukking daarvan: waarachtig leven, getuigenis en actie.
- Het vormgeven aan Gods aanwezigheid in ons leven is belangrijker dan het uitdragen van overtuigingen.

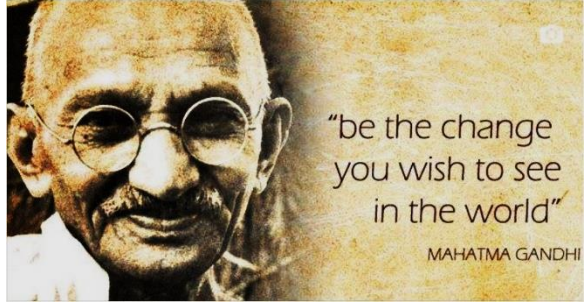
Ik hoop eens een bijeenkomst van de Vrienden in Den Haag mee te kunnen maken.

Hartelijke groet in vriendschap

Symposium mystiek en maatschappij

Een dag van inspiratie, aandacht en ontmoeting

Geraakt worden door het Wezenlijke, de kern van alle dingen, verandert jou en je hele leven. Je raakt niet minder betrokken bij je medemensen maar juist méér – op andere wijze. Wat is de waarde van religie voor de samenleving? En wat is mystiek?

Alleen een individuele ervaring of ook maatschappelijk relevant? Hierover gaat deze dag van inspiratie, aandacht en ontmoeting. Presentaties, workshops en een informatiemarkt vanuit een scala van religieuze achtergronden. Met onder andere Mpho Tutu, Carine Philipse, Klaas Smelik, Marc de Kesel, presentaties over Etty Hillesum en Thich Nhat Hanh.

Workshops over meditatie en actie, de mystieke weg, vergeving, spirituele dans, mystieke liederen zingen, Advaita Vedanta, Quakers, en meer.

Onder de bezielende leiding van dagvoorzitter Manuela Kalsky

[Meer informatie en opgave: http://www.dutchfoundationformysticism.nl/symposium/](http://www.dutchfoundationformysticism.nl/symposium/)

We zullen we de vroegboek-korting langer laten duren.

Datum: 23 maart 2019; 10.30-17.00 uur, Jacobikerk, Utrecht-C

Een van de Workshops 'smiddags:

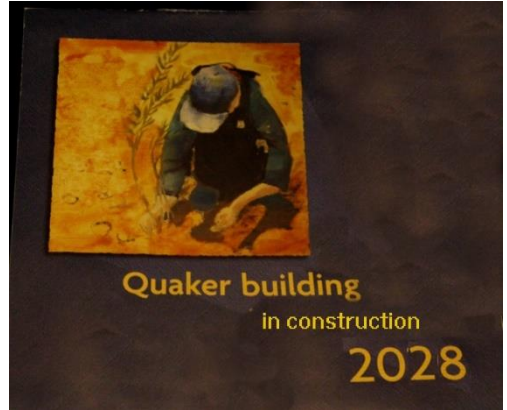
'Laat je leven spreken!' door Willem Furnée

De titel van deze workshop verwijst naar de praktijk van de Quakers om vanuit de stilte in actie te komen. Ook komt in de titel het feit tot uitdrukking, dat de Quakers een geloofsbelijdenis in woorden afwijzen. De enige waarachtige en altijd actuele 'geloofsbelijdenis' is volgens hen: iemands leven. Dat wil zeggen dat de Quakers vanaf hun ontstaan (begin 17e eeuw) veel ervaring hebben opgedaan met mystiek in actie. En dat ze in de loop der jaren processen hebben ontwikkeld om de mystieke ervaring te vertalen naar concrete actie. De volgende processen komen in de workshop aan de orde: geraaktheid door de stilte, roeping, mobilisatie, besluitvorming, consensus, actie. Ook komen praktijkvoorbeelden ter sprake waaronder successen en mislukkingen. De workshop zal gedragen worden door stilte: 'Wees stil en word gewaar dat Ik God ben'

De Quakers onder constructie?

Door Sytse Tjallingii

Een deel van de abdij waar de retraite was, is duidelijk onder constructie. Er staan steigers, het dak is er af, de balken die het dak gedragen hebben steken kaal maar sterk tegen de strakblauwe lucht. Een grote container vol met grof puin. Er liggen stapels dakpannen in ijzeren kooien opgestapeld en op een plastic stoel liggen lange ijzeren schroeven keurig gerangschikt te wachten tot ze weer gebruikt worden om alles weer op te bouwen. Inge Herrebout neemt deze verbouwing als metafoor voor de Nederlandse Quakers. Het spreekt mij zeer aan. We zijn onder constructie, hoe doen we dat? Delen van het gebouw functioneren goed en worden zelfs uitgebreid, andere delen worden ontmanteld om zoals te

vrij naar 'Quaker Peace Building Calendar'

verwachten valt opnieuw en beter weer opgebouwd te worden, uiteraard in dezelfde stijl, maar wel op een eigen manier. Duurt de verbouwing tot 2028?

Meer informatie over de verbouwing van de Abdij op:

https://willibrordsabdij.nl/?page_id=2993

John Bogle over Quaker Waarden

vertaling Marlies Tjallingii van 'Quaker Speak', 17 januari, 2019

John Bogle, grondlegger van Vanguard* en de uitvinder van het INDEX Fonds**, stierf op 16 januari op 89-jarige leeftijd. In de video van 2017 spreekt hij over hoe inspirerend de Quaker waarden waren voor zijn leven en werk.

Ik ben me gaan realiseren dat mijn ontwerp voor het beleggingsbeheer bedrijf Vanguard veel van de basis Quaker-waarden weerspiegelt die William Penn koesterde: eenvoud, economie, efficiëntie, dienst aan anderen en

de overtuiging, in de woorden van George Fox, dat de waarheid de weg is. Ik geef toe dat ik niet zo sterk ben in sommige van de andere Quaker-waarden. In het bijzonder consensus, geduld, stilte en nederigheid. Ik troost me met het feit dat Benjamin Franklin ook worstelde om zijn trots in evenwicht te brengen met nederigheid. Hier is wat Franklin schreef in zijn autobiografie: "In werkelijkheid is er misschien niet één van onze natuurlijke passies zo moeilijk te onderwerpen als onze trots. Vermom het, vecht ermee, sla het neer, verstik het, zo lang als het je plezier doet, en het is nog steeds levend en zal zo nu en dan naar buiten komen en zichzelf laten zien. Zelfs als ik kon bedenken dat ik mijn trots volledig zou kunnen overwinnen, zou ik waarschijnlijk trots moeten zijn op mijn nederigheid."

William Penn - en zijn mede Quakers tot op de dag van vandaag - was en is een constante inspiratie voor mij. Ik ben dol op zijn waarden. Ik kan me er niet altijd aanhouden, ik ben een onvolmaakt persoon. Maar ze zijn een constante inspiratie voor mij en deze vinden ook hun weg naar Vanguard. Op de een of andere manier gebeurde het. Misschien is het goddelijkheid. Ik sluit af met dit citaat toegeschreven aan Penn, de stichter van Pennsylvania. Een doel dat ik nog altijd probeer te eren met mijn al te menselijke tekortkomingen en nooit volledig zal bereiken.:

"Ik verwacht dat ik maar één keer door deze wereld passeer. Al het goede dat ik daarom kan doen of elke vriendelijkheid die ik aan enig medeschepsel kan laten zien, laat me het nu doen want ik zal deze weg niet opnieuw passeren."

* Vanguard is nu een van de grootste beleggingsbeheerder ter wereld.

** INDEX Fonds (ook wel 'tracker' genoemd) is een beleggingsfonds dat ernaar streeft hetzelfde rendement en risico te behalen als een bepaalde beursindex in plaats van te proberen die te verslaan. Het is vooral ook geschikt voor kleine beleggers die beleggen voor hun oude dag. Het risico is laag en de kosten zijn ook laag.

Quaker Retraite Thema Verandering

in Doetinchem 18 tot 29 januari 2019

door Marlies Tjallingii

We gingen naar de retraite via Doesburg waar een Chagall tentoonstelling is in het Laliq museum: Edelstenen uit de Hemel (nog tot 22 juni 2019). Dat was een mooie voorbereiding op de retraite: de prachtige schilderijen van Chagall, onder andere afbeeldingen van de 12 ramen in de synagoge van het Hadassa Ziekenhuis in Jerusalem de ramen zijn gewijd aan de 12 zonen van Jacob. Daarna reden we door naar Doetinchem. Het was weer thuis komen in het Stiltecentrum Bethlehem van het klooster. We zijn daar nu al een aantal jaren achter elkaar geweest. We waren in totaal met 16 deelnemers.

We zijn intensief bezig geweest met het thema verandering. Het was mooi dat we ook creatief hiermee aan de gang zijn gegaan met tekenen, teksten of gedichten schrijven. Er was veel stilte en rus in het programma. Op de een of andere manier voelde dat ook zo dat we niet een helemaal vol programma hadden. Wat mooi om op

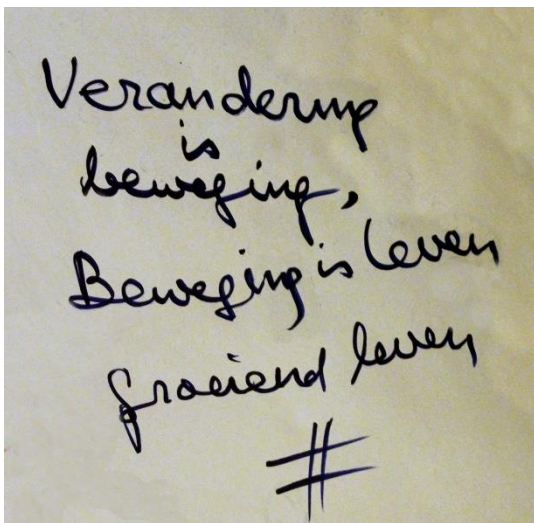
vrijdagavond het levensverhaal van Hylkia te horen met een aantal momenten van verandering. Op zaterdagochtend na de wijdingsdienst in de groene kapel gingen we op verschillende manieren aan de gang met verandering. Ik ging het bos in en heb de verandering in bomen ervaren: grote gaten in de stam die weer dicht gegroeid zijn, brandhout dat van de bomen gebruikt wordt om het klooster te verwarmen, een stuk schors vol met tekens van mensen die erin gesneden hebben, ooit aan de boom vast nu op de grond. Mooi om zo in stilte te lopen en te verandering te ervaren. De rest van de zaterdagochtend heb ik de

Dit is het raam van Ruben

schors getekend. Tekenen is voor mij helemaal kruipen in mijn object, hier de schors van de boom. 's Middags hebben we vanuit de stilte gedeeld wat we aan verandering hebben ervaren. Het programma was zo dat we het ook konden aanpassen aan wat er op dat moment nodig was. Ik heb ook kunnen bijpraten met een aantal Vrienden, ook dat is rijkdom die ik mee neem van het weekend.

's Avonds maakten we een soort ondersteuningsbrief voor iemand die een verandering in haar of zijn leven ondergaat. Eerst dacht ik: wat is dat, hoe doe ik dat? Maar dat duurde maar even. Ieder van ons maakte een of meer A4tjes met tekeningen, liefdevolle ondersteunende woorden. Die hebben we de volgende dag om de kring in het midden gelegd en we konden daar een blaadje pakken. Heel ontroerend om te horen wat iedereen mee kreeg. Wat was het mooi om onder leiding van Frieda samen te dansen in de groene

kapel en met een lied van Mercedes Sosa ‘Todo Cambia’ (Alles verandert) ook het thema in dansvorm te geven!

De epiloog op zaterdagavond ging over de wondervraag uit het oplossingsgericht coachen. Wat ik daarvan mee nam is de opmerking van een klein kind dat vraagt aan zijn moeder: zouden we woensdag doensdag kunnen noemen en donderdag wonderdag? Ik vind wonderdag een mooie naam voor donderdag!

Ik was twee keer in de dienst van de monniken op zaterdag. Ik zing graag mee, maar de teksten van de psalmen spreken me niet aan. Misschien moet ik me daar nog meer in verdiepen om de diepe betekenis ervan te begrijpen. De vraag “hoe houden de monniken het vol om elke dag vijf keer de psalmen te zingen?” houdt me bezig. Ik voel me een beetje gespleten: ben ik wel genoeg bij de diensten van de monniken geweest? Ze kennen ons, zegt Erik daarop. Ik ben in ieder geval dankbaar dat we zo’n mooie plek hebben voor onze jaarlijkse retraites. Als het oké is voor de monniken dan kom ik graag weer terug. Nu ga ik een mooie tekst brengen aan mijn buurvrouw die zo sterk de verandering in haar leven voelt en dat niet altijd gemakkelijk vindt.

Twee gedichten die ik schreef:

Veranderen	Zondagmorgen
<i>Als jij verandert Zet je iets in beweging in jezelf en ook in je omgeving zoals een vlinder met haar vleugels de wind beweegt die over de aarde verder bewegend voortzet Jij mag jouw verandering in liefde een beweging verder laten gaan!</i>	<i>Ik wandel ik kijk ik zie grassprietten Ik zie de zon Op de grassprietten zie ik druppels de zon schijnt op de druppels elke druppel krijgt kleur Ik zie de hele regenboog alle kleuren verdeeld over de druppels op de grassprietten Die langzamerhand ontdooien</i>

Mijn god.

door Judy Clinton, uit: *The Friend*, 4 jan. 2019, vert. Nel Bennema

Wie of wat is mijn God? Mijn God is de vrede en de inspiratie die ik ervaar als ik me in de schoonheid van de natuur bevind. Het is dat geweldige moment van verwondering over de grootsheid van de schepping, waarin ik losraak uit mijn kleine, miezerige, angstige, kleindenkende zelf en eenvoudig tot rust kom bij wat bestaat. Ik verlang niets en heb niets nodig. Wat er **is** is voldoende.

Mijn God is er wanneer ik me geroepen voel om me uit te spreken tegen onrecht of een of andere vorm van oneerlijkheid. Mijn God lijdt pijn binnen in mij wanneer degenen die ik liefheb lijden, en wil dat ik iets doe om dat lijden te verlichten. Mijn God schiet te hulp op onvoorziene momenten en verheldert zaken die verward en chaotisch waren.

*De grootsheid van de Schepping.
IJs kristallen gefotografeerd bij de retraite*

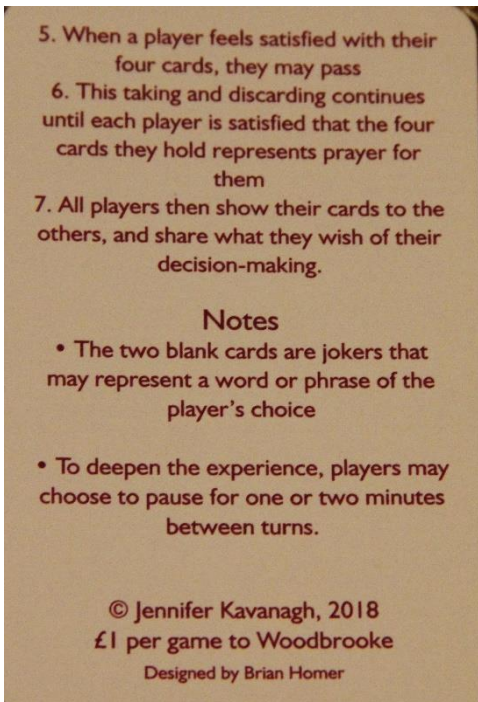
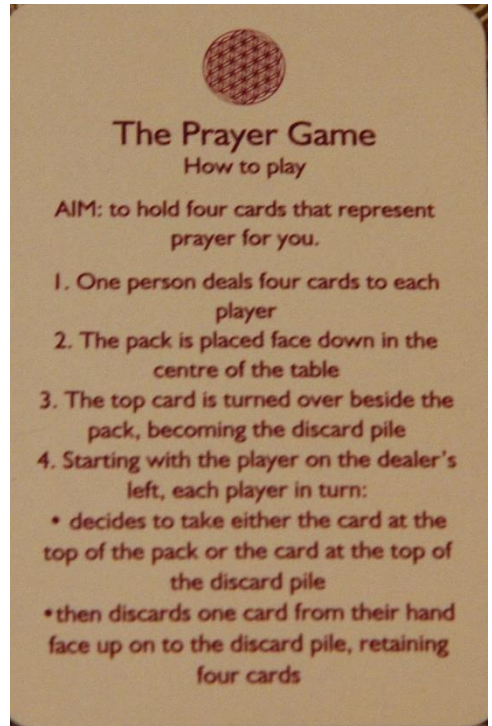
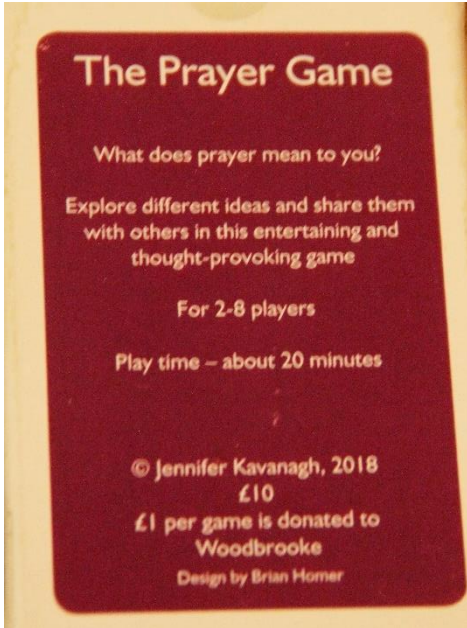
Mijn God heeft het volledige beeld; ik heb slechts fragmenten.

Mijn God kan tot mij spreken via andere mensen, gebeurtenissen en in de stilte. Mijn God kan mij vrede brengen en troost, of mij van binnen zo onrustig maken dat ik mij gedwongen voel om te handelen – of niet te handelen. Mijn God is de stille, kleine stem in mij, die maar al te gemakkelijk niet wordt gehoord door activiteiten, dwangmatig denken en uiterlijk lawaai. Mijn God is mijn wijze zelf, het zelf dat van oorsprong begripvol is en een creatief vermogen heeft. Mijn God kan niet worden ingetoomd. Niet in een doos worden opgeborgen. Niet worden gedefinieerd, gecategoriseerd, gemeten, getaxeerd of bewezen. Mijn God is zowel immens groot als direct aanwezig binnen in mij.

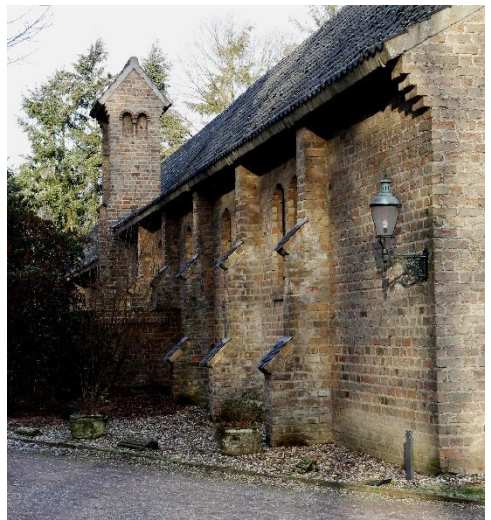
Mijn God is mysterieus, ver verwijderd van mijn begripsvermogen, maar mijn God ken ik vanbinnen: in mijn hart, in mijn ziel, als ik innerlijk stil word en ontvankelijk voor wat eenvoudig is, in mijn diepste innerlijk.

Mijn God kan door geen enkele religie worden geclaimd, hoewel alle godsdiensten wijzen naar de ene God zonder wie wij er niet zouden kunnen zijn en geen betekenis zouden kunnen hebben. Mijn God ken ik uit ervaring, maar is niet te verklaren of te bevatten met mijn verstand. Ik verlang naar mijn God, toch is mijn God er altijd en wacht op mij.

Het gebeds-spel

De Retraite: Impressies en Producten

de abdij van de monniken

Waarom we trots zouden moeten zijn op de Quakers

Weerstand bieden aan de haat

door Lee Clarke (bewerking/vertaling Nel Bennema)

Hoewel de meeste mensen bekend zijn met de vriendelijk lachende man op de verpakking van Quaker Havermout, is het Religieus Genootschap der Vrienden, beter bekend als Quakers, een religieuze groep die zich rond 1650 heeft gevormd op basis van de overtuiging van George Fox dat er in ieder mens iets van God aanwezig is.

George Fox, de belangrijkste grondlegger van de Quakers, werd in 1624 geboren in het dorp Drayton-in-the-Clay, nu bekend als Fenny Drayton, in Leicester-shire. Op zijn achttiende had hij een religieuze ervaring met, zoals hij het zelf noemde, het “innerlijk Licht van God”. Hij verkondigde dat het licht in ieder mens aanwezig was, en dat deze persoonlijke innerlijke ervaring belangrijker was dan de kerkelijke instituties en gebruiken van de gevestigde Kerk van Engeland. Deze overtuiging vormt het hart van het Quakerisme en was de leidraad voor de activiteiten van de Quakers in de eeuwen die volgden tot in de moderne tijd.

Fox was ook kritisch over het afleggen van een eed, en op het onderscheiden van rangen en standen. En in 1660 inspireerde hij in de beroemde Quaker ‘Peace Testimony’ (Quaker Vredesgetuigenis) de Quakers ertoe om zich in te zetten voor pacifisme en geweldloosheid. Hij ging reizen door heel Engeland om te preken, en velen bekeerden zich tot zijn beweging. Hijzelf en zijn volgelingen werden vervolgd en meerdere keren gevangengezet om hun overtuigingen, die tegen vele van de geaccepteerde sociale normen van zijn tijd ingingen. Volgens de BBC is het geloof van Fox in het “innerlijk Licht” een revolutionaire aanval op alle vormen van discriminatie door sociale klasse, rijkdom, klasse en sekse, en het had zorgwekkende implicaties voor de sociale structuur van zijn tijd.

In al die jaren verspreidde het Quakerisme zich. Fox reisde door Europa en de Engelse koloniën in Noord-Amerika, waar zijn overtuigingen een enorme invloed zouden hebben. Met het herstel van de monarchie na de Engelse Burgeroorlog werden de Quakers nog verder vervolgd. Fox

richtte regelmatige samenkomsten op, die sinds die tijd een het belangrijkste onderdeel van deze religie zijn geworden. De Quakers kregen eindelijk religieuze vrijheid toen in 1689 de Toleration Act werd aangenomen. Toen Fox in 1691 stierf hadden de Quakers meer dan 50.000 leden.

De Quakers hebben hun stempel gedrukt op wat nu de Amerikaanse staat Pennsylvanië is, destijds een Britse kolonie. Hoewel zij werden vervolgd in de rest van de koloniën slaagden William Penn en andere Quakers erin de macht in Pennsylvanië in handen te krijgen en deze te veranderen in een pacifistische staat, die weigerde ‘Native Americans’ (de Indianen, First Nations) te doden. In plaats daarvan sloten zij vriendschap met hen omdat zij hen beschouwden als gelijken in plaats van als “wilden”.

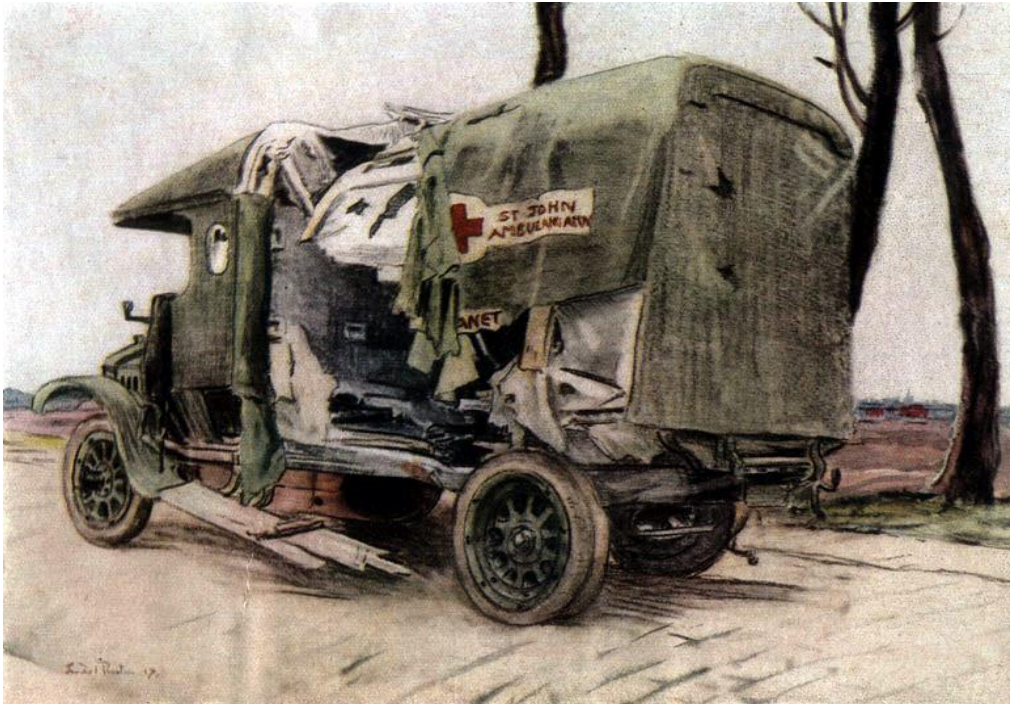
Veel Quakers spraken zich ook uit tegen de slavernij in de koloniën. Zoals Benjamin Lay, een vurige en radicale voorstander van de afschaffing van de slavernij, die ook feminist en vegetariër was, en tegenstander van de doodstraf. Uiteindelijk ontstond er spanning tussen de kolonisten uit de grensgebieden, die de ‘Natives’ wilden scalperen, en de Quakers die de kolonie wilden besturen. Tenslotte verloren de Quakers in 1756 de macht bij verkiezingen. Ze hadden bijna 75 jaar de kolonie bestuurd en waren een schitterend voorbeeld geweest voor menselijkheid en vrede in een periode van wreedheid. Toen Amerika onafhankelijk werd behoorden de Quakers tot de meest uitgesproken voorstanders van de afschaffing van de slavernij, en zij hielpen slaven om te ontsnappen via de ‘Underground Railway’ (‘ondergrondse spoorweg’).

De Underground Railroad en de afschaffingsbeweging zelf waren misschien de eerste voorbeelden in de Amerikaanse geschiedenis van een echt interracial coalitie, en de rol van de Quakers in het succes ervan kan niet worden tegengesproken. Het werd echter voornamelijk gerund door vrije Noord-Afro-Amerikanen, vooral in zijn vroegste jaren, met name de grote man uit Philadelphia William Still. Hij opereerde met de hulp van blanke abolitionisten, van wie velen Quakers waren. (kritische beschouwing van de geschiedenis van de undergroundrailway door Henry Louis Gates, Jr. in <https://www.pbs.org/wnet/african-americans-many-rivers-to-cross/history/who-really-ran-the-underground-railroad/>)

Veel van de meest bekende en geliefde Britse instellingen zijn opgericht door de Quakers. Vanwege hun overtuiging werden zij vaak niet toegelaten tot de academische wereld en hebben zij daarom hun talenten gebruikt in de zakenwereld. Bedrijven als Clarks, Rowntree, Lloyds, Barclays Bank en natuurlijk de onvergetelijke Cadbury chocolade zijn allemaal opgericht door de Quakers. Cadbury bouwde de stad Bourneville aan de rand van Birmingham, bestemd

voor woningen van zijn arbeiders. Hij bouwde huizen voor hen en hun gezinnen, en scholen opdat hun kinderen een goede opleiding zouden kunnen krijgen in een tijd dat er op dit gebied veel problemen waren, en zorgde voor uitstekende werkomstandigheden.

Quakers hebben altijd gevochten voor mensenrechten en humanitaire doelen. Elizabeth Fry, waarvan het portret tot voor kort op de Britse £5,- biljetten stond, was een Quaker die aan het begin van de 19^e eeuw werkte aan betere omstandigheden voor gevangenen. Quakers hebben tijdens de Eerste Wereldoorlog ondersteuning en hulp geboden aan Britse inwoners die afkomstig waren uit Turkije, Duitsland en Oostenrijk-Hongarije, van wie velen leden onder discriminatie en vooroordelen. Omdat vechten duidelijk in botsing kwam met hun overtuigingen, ondersteunden zij de oorlogsinspanningen op een pacifistische manier. Zij richtten de Friends Ambulance Unit op, waarin vrijwilligers gewonde geallieerde soldaten verzorgden en behandelden, zowel thuis als aan het front. Zij zetten zich ook in voor hulpwerk in Europa, bouwden huizen en zorgden voor medische en tandheelkundige behandelingen voor de slachtoffers. Velen werden ook dienstweigeraars. Zij werden vaak gevangengezet, en soms zelfs daarom geëxecuteerd. Zij zouden worden erkend voor hun onvermoeibare werken aan vrede, toen in 1947 de Friends Service

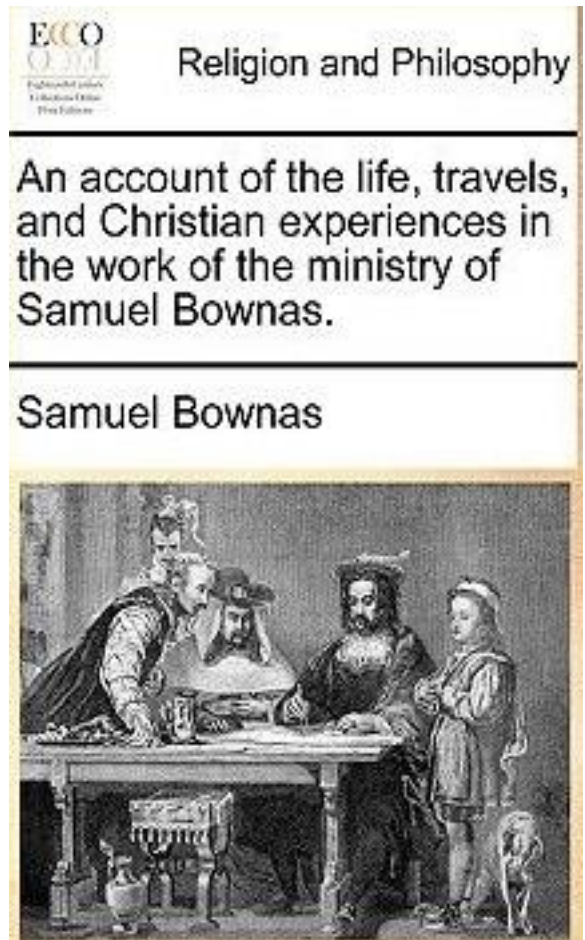

*Wereld Oorlog I: Friends Ambulance voertuig nadat deze getroffen werd door een granaat
(bron: http://www.ossett.net/WW1/Edgar_W_Ellis.html)*

Counsel (Quakers) en de ‘American Friends Service Committee’ AFSC (Quakers) gezamenlijk de Nobelprijs voor de Vrede ontvingen.

De Quakers behoren naar mijn mening tot het beste dat Groot-Brittannië heeft voortgebracht. Gebaseerd op het eenvoudige maar toch prachtige idee dat in ieder mens iets van God aanwezig is hebben ze gestreden tegen onrecht, verdrukking en ongelijkheid, en hebben ze altijd gestreefd naar vrede, handhaving van mensenrechten en verdraagzaamheid. Vandaag de dag kan je Quakers over de hele wereld aantreffen, maar Groot-Brittannië heeft toch de grote invloed gehad op vele dingen die belangrijk zijn in onze moderne, democratische maatschappij van gelijkwaardigheid. Als er geen Quakers waren geweest, zou onze maatschappij er heel anders uitzien. Wij zijn hen, niet alleen meer erkenning maar veel dank verschuldigd voor alles wat zij hebben gedaan en blijven doen.

Een van mijn favoriete citaten uit de koloniale periode komt uit het verhaal van een Quaker, Samuel Bownas, die in 1702 gevangen zat in Long Island. Enkele Native Americans die bij hem waren probeerde hij te vertellen over zijn geloof en over geweldloosheid. Zij waren het ermee eens dat de Quaker filosofie goed was, maar zij konden deze tot hun spijt niet in praktijk brengen omdat er Franse en Britse legeren waren die met geweld hun land wilden stelen en daarom wel **moesten** vechten. Wat zij echter tegen Samuel Bownas zeiden treft me altijd weer als ik het lees: Als het aan Bownas zou liggen, zeiden de Native Americans, “zouden alle dingen goed gaan in de wereld”. Ik denk dat we het er allen over eens kunnen zijn dat zij gelijk hadden.

De toekomst van de Quaker beweging.

door Ben Pink Dandelion – vertaling/bewerking door Kees Nieuwerth.

Vorig jaar vierde de Noorse Jaarvergadering van het Religieus Genootschap der Vrienden haar 200-jarig jubileum. Ik mocht de Nederlands Jaarvergadering vertegenwoordigen bij deze feestelijke bijeenkomst. Onze Noorse Vrienden hadden Ben Pink Dandelion, –docent bij Woodbrooke Quaker Studiecentrum uitgenodigd om zijn licht te laten schijnen over de vraag of ons Genootschap toekomst heeft. Onderstaand een bewerking van zijn boeiende inleiding.

In veel opzichten kan zijn visie ook relevant zijn voor de Nederlandse Quakers, zoekende als we zijn naar de weg vooruit als kleine Jaarvergadering. Volgens Ben gaat het dan niet zozeer om groei in termen van aantal, maar veeleer in termen van spiritualiteit en kan het feit dat Jaarvergaderingen als de Noorse én de Nederlandse klein zijn hierbij misschien juist wel een voordeel zijn!

Ben:

Een paar jaar geleden publiceerde de Britse Jaarvergadering een poster waarop de boodschap stond dat het Quaker geloof ‘radicaal, eenvoudig en eigentijds’ zou zijn.

Eén van Ben’s collega’s bij Woodbrooke vond echter dat de hedendaagse Britse Jaarvergadering ‘géén van die drie’ was! In zijn inleiding ging Ben hier nader op in.

We publiceren zijn visie in drie delen in de Vriendenkring: eenvoudig, radicaal en eigentijds?

Eenvoudig?

In veel opzichten is ons Quaker geloof inderdaad eenvoudig. De vroege Vrienden ontdekten dat we in de stilte het Goddelijke kunnen ontmoeten, Gods aansporingen kunnen voelen en als geloofsgemeenschap Goddelijke leiding kunnen ervaren. Dat we daarvoor allerlei zaken die andere christelijke geloofsgemeen-

Ben Pink Dandelion

schappen wezenlijk achten niet nodig hebben: bijzondere gebouwen, uiterlijke sacramenten, betaalde voorgangers, bijzondere seizoenen en feestdagen – elke dag kunnen we Kerst of Pasen vieren.

We hebben wegen gevonden om de ervaring van het Goddelijke te onderscheiden (discernment), te weten wat God wil dat we doen, onderscheid te maken tussen het heilige en onze verbeelding. Onderscheiding is daadwerkelijk centraal en cruciaal voor ons als gemeenschap, direct geleid door God. We hebben onze ‘liturgie van de stilte’ verfijnd en ontwikkeld om die ervaring van het Goddelijke te kunnen voeden. We kunnen God overal ervaren, maar hebben ontdekt dat wanneer we in stilte samenkomen, we op een betrouwbare wijze naar een diepe plek meegenomen worden.

We hebben ook we wegen gevonden om die wereld, die opwelt uit de ervaring met het Goddelijke, uit te drukken in ons leven als getuigenis in de wereld die ons omringt. We kunnen niet geraakt worden door de Geest zonder erdoor veranderd te worden. We zouden kunnen zeggen dat wij getransformeerd worden om de wereld te transformeren.

Dus een redelijk eenvoudige wijze van geloven. In haar huidige vorm wordt ons Quaker geloof niet ingeperkt door doctrinaire voorschriften. Het is theologisch laagdrempelig en gericht op de stille wijdingsssamenkomst, het gemeenschappelijk onderscheiden en het gezamenlijk getuigen.

Het bewaart de krachtige openheid van een spirituele levenswijze die ons blijft boeien 370 jaar nadat George Fox en andere vroege Vrienden die ontdekten en onder woorden brachten.

Maar in de Britse JV hebben we deze eenvoud omgevormd tot een enorme complexiteit.

Leighton Buzzard

We benadrukken verscheidenheid en flexibiliteit, maar slagen er niet in om onze bovengenoemde inzichten over te dragen op nieuwkomers - en 90 % van ons vonden de Quakers als volwassenen - vooral in een seculariserende samenleving. We zijn weliswaar non-dogmatisch, maar ondanks dat zijn we verslingerd aan onze verscheidenheid en de taal van minuten en zendbrieven.

In de Britse JV zijn we beducht voor ‘leiderschap’, terwijl we niet begrijpen dat we allen over verschillende (maar gelijkwaardige) gaven beschikken en dat voor sommigen die gave ligt in leiderschap! We zijn het vertrouwen kwijt-

geraakt om zelfs maar de taken die onze maandvergaderingen zien en ons toe- wijzen te vervullen. We zijn zo verward geraakt over de aard van ons geloof dat ons ‘ver- trouwen’ (confidence), de kwaliteit van leven-met-geloof begint te verdwijnen.

In de loop der eeuwen hebben we zo’n 345 ‘meetinghouses’ gebouwd die we nu in eigen- dom hebben. Bijna de helft heeft een monumenten-status.

Toen mijn lokale groep recent besloot om ons historische – mooie, maar oh zo dure- gebouw te verkopen, zei één van de Vrienden dat een meetinghouse in dienst staat van de gemeenschap en niet andersom. Echter voor vele Quakergroepen overheerst het onderhoud van hun meetinghouse de agenda en vraagt al hun energie.

Op nationaal niveau hebben wij in de Britse JV een be- taalde staf gecreëerd met 160 medewerkers en een jaarlijks budget van 10 miljoen Britse ponden! Ons ‘getuigend werk’ is geprofessionaliseerd en laat weinig ruimte voor de inbreng van Vrienden aan de basis. We hebben onze spiritualiteit ge- bureaucratiseerd. Er zijn meer taken en commissies dan leden en lokale groepen worden be- heerst door overvolle agenda’s.

In mijn groep werden echter slechts drie van ons in vol vertrouwen aangewe- zen om de verkoop van ons oude, de aankoop van een nieuw gebouw en de inrichting daarvan te regelen.

Zo’n lichte structuur (dat vertrouwen?) is echter zeldzaam. Waar wij binnen 16 maanden verhuisden werd mij verteld dat een andere groep er 16 jaar over gedaan had om een besluit te nemen of er een nieuw vloerkleed moest komen – en toen nog twee jaar om te besluiten met welke kleur! Quaker ‘busy-ness’ met taken overschaduwde de tijd die we geven aan geloofsgemeenschap in de zin van het los laten en God laten.... Wij hebben zelf de leiding genomen en

Stocksfield North Umbira UK

Brighton UK

structuren en praktijken bedacht die ons van de Geest én van elkaar vandaan voeren. We zijn vervreemd van die plek van ontmoeting en mysterie waar wij veren mogen zijn op de adem Gods, niet wetend, maar vol van de hoop die onze verbeelding ontstijgt (Romeinen 8:24): onze stille samenkomsten zijn per eeuw een half uur korter geworden.

Meeting huis Vossiusstraat 20 Amsterdam

We gaan dóór met ons geloof te baseren op het gevoel dat we niets nodig hebben om ons spiritueel te helpen, maar we schieten te kort bij het helpen van elkaar. Omdat we zo vrijblijvend zijn geworden wat het interpreteren van ons Quaker-zijn en het Quaker-getuigenis betreft, dienen we nu te bepalen wat ‘des Quakers’ is in onze levens, wanneer en óf we onze overtredingen delen. We hebben nu geen instrumenten om wederzijds verantwoording af te leggen en elkaar te helpen bij mislukkingen en worstelingen. Als we elkaar niet goed kunnen of willen leren kennen, kunnen we niet die diepten bereiken die vroege Vrienden ervoeren.

Als we het aan eigen inzet overlaten kunnen we makkelijk ten prooi vallen aan individualisme en onze eigen voorkeuren en overwegingen, in plaats van onszelf los te laten als deel van onze gemeenschappelijke stille wijdingssamenkomst en een leven te leven van niet-aflatend gebed. En als niemand bereid is om zijn/haar zelf los te laten, waarom zouden wij dan? Theologisch of bij vragen rond concerns stappen we te gemakkelijk weg uit die ruimte van de door de Geest geleide gemeenschap, naar onze eigen sterke meningen en overtuigingen, of zelfs onze eigen partijvisie. Maar wanneer we het ‘aanbiddende hart’ van ons gemeenschappelijk leven verliezen valt alles uit elkaar. Samenvattend: complexiteit en aanpassing in de verkeerde richting heeft de tijd beperkt voor onze toewijding aan het geestelijk leven. Door ons Quaker geloof eenvoudig en sterk te houden in gemeenschappen die omzien naar elkaar – op de manier die deze Noorse JV te zien geeft - kunnen we beter een leven leiden waarin onze menselijke gedachten gewand (gezuiverd) worden door de winden van de Geest.

Ondertussen in Brussel . . .

door Peter van Leeuwen

QCEA works to bring Quaker values to the European institutions

Ons team in Brussel, QCEA, scoorde in december twee succesjes bij het Europees Parlement. (NB een succes kan altijd tijdelijk blijken, maar dat is geen reden niet voor goede zaken te pleiten.)

Wijzigingen in agressief grensbeleid

De afgelopen maanden heeft QCEA de Europarlementariërs gevraagd om zeker te stellen, dat de enorme nieuwe financiering voor de verharding van de EU-grens niet zal leiden tot het schenden van de mensenrechten van kwetsbare mensen, en tevens hoe het gebruik van de fondsen door niet Europese overheden en particuliere beveiligingsbedrijven zal worden gecontroleerd. In december keurde het Parlement zijn ontwerp standpunt inzake het "Fonds voor geïntegreerd grensbeheer" goed, dat het zal gebruiken om een compromis te bereiken met het standpunt dat is overeengekomen door de 28 lidstaten. Het concept bevat 90% van de formulering die QCEA heeft voorgesteld.

Geen automatische bewapende drone-financiering

In 2015 deed QCEA een voorstel dat EU-financiering voor onderzoek de financiering van gewapende drones zou uitsluiten. Dat voorstel werd eerst via Around Europe gedaan en vervolgens via het European Forum on Armed Drones-netwerk dat we hebben opgericht.

Na doorlopend werk door dit EFAD-netwerk, wijzigde het Europees Parlement op 12 december het Europees Defensie Fonds van de Commissie (overweging 46b), in dezelfde bewoordingen als het voorstel van QCEA: "Er mag geen financiering beschikbaar worden gesteld voor het ontwikkelen van bewapende onbemande luchtvaartuigen voordat" EU-regeringen zijn overeengekomen dat hun gebruik ethisch/legitiem is.

En verder . . .

Anti racisme training

Begin februari gaan twee van onze Vrienden (Hans Weening en Sytse Tjallingii) een door QCEA georganiseerde anti racisme training volgen, waarin ze de eigen vooroordelen zullen onderzoeken, waarmee wij allemaal behept zijn, vaak zonder het te weten. We zullen er naderhand ongetwijfeld meer over horen.

Vredeseducatie op meerdere niveaus

In deze uitdagende tijd voor multilateralisme en voor de waarden van de samenleving, is het hard nodig van vredesonderwijs een prioriteit te maken. Hier wordt door de Verenigde Naties toe opgeroepen in

haar duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG 4.7): onderwijs voor duurzame ontwikkeling en duurzame levensstijlen, mensenrechten, gelijkheid van mannen en vrouwen, bevordering van een cultuur van vrede en geweldloosheid, wereldburgerschap, en waardering voor culturele diversiteit en van de bijdrage van cultuur aan duurzame ontwikkeling.

Door in de EU dit met samenhangend beleid te bevorderen, in interne en externe programma's en dit van specifieke financiering te voorzien, ontstaat vredeseducatie op diverse niveaus.

In onze scholen en klaslokalen zullen veel leerlingen diversiteit uit eerste hand ervaren. Daarom is er sterke behoefte aan om leerlingen uit te rusten met de cognitieve en sociaal-emotionele vaardigheden om constructief samen te werken. Vredeseducatie zal jongeren niet alleen voorbereiden, op burgerzin en op toekomstige banen, maar zal ook levensvaardigheden ontwikkelen die een samenleving bevorderen, die gebaseerd zal zijn op wederzijds respect en samenwerking. Dit te bereiken zal ook vrede op vele niveaus helpen bevorderen. Quakers hebben via QCEA zojuist een steentje bijgedragen aan dit proces met het rapport:

'Peace education, making the case' inmiddels via de QCEA.org website te lezen. Het VN-doel dient in 2030 bereikt te zijn.

teaching peace

Peaceful, tolerant societies
begin in the classroom.
The EU should invest in the
peace education which Quakers
have practised for centuries.

Dialog, anti-racisme tekening van Joke Leendertse

Eerherstel voor Benjamin Lay

na 280 jaar!

(zie het artikel "Benjamin Lay en John Woolman" in *De Vriendenkring* van juli/augustus 2018)

Uit: *The Friend*, 7 december 2018 vert.

Nel Bennema

Na 280 jaar is Benjamin Lay, de voormalige radicale Quaker-voorvechter van afschaffing van de slavernij, weer met warmte binnengehaald door alle vier Quaker meetings die hem in de achttiende eeuw hebben verstoeten. Hiertoe behoort ook de 'Philadelphia Yearly Meeting' in de Verenigde Staten. De originele minuut uit de achttiende eeuw, zoals opgesteld door de 'Colchester Two Weeks' Meeting, vermeldde "een grote afkeer en ontevredenheid met zijn onregelmatige wanordelijke en kwade praktijken die neigden naar Verwarring". In een minuut 2018/64 heeft de 'East Anglia Area Meeting' op 11 november besloten om "de integriteit en de moed te erkennen van een man die slavenhouders, inclusief Quakers, ter verantwoording riep; die protesteerde tegen de gruwelijkheid van de slavernij, die de gelijkwaardigheid van de seksen voorstond en die een oprecht leven leidde volgens zijn Quaker overtuigingen.""Wij zijn ervan overtuigd dat Benjamin Lay een Vriend van de Waarheid was; wij zijn verbonden met de geest van Benjamin Lay".

Samenvatting van het artikel over Benjamin Lay in de Vriendenkring van juli/augustus 2018

Benjamin Lay, 1677-1759

"Zijn maat was niet veel meer dan vier voet (1 voet is 30,48 cm, 4 voet = 1,22 m), zijn kleding, was altijd hetzelfde, bestaande uit lichte, effen kleding. Hij droeg een witte hoed en halve laarzen. Hij had een melkwitte baard, die over zijn borst hing. Maar vooral al zijn eigenaardige principes en gedragingen maakten hem voor velen een object van bewondering en voor iedereen een gespreksonderwerp."

Benjamin Lay (1681-1759) was een Britse Vriend uit Colchester (Essex) die na een reis naar Barbados hartstochtelijk betrokken raakte bij de slavernij. Het ergste vergrijp van Lay was de publicatie van zijn dikke boek "Alle slavenhouders, die de onwetenden in slavernij houden zijn afvalligen." In het boek staan veel beschuldigingen tegen individuele Vrienden en de hele Quakers Organisatie omdat ze medeplichtig waren aan het slavenstelsel. Dat maakte veel prominente Quaker-instanties boos.

Vrienden voor de rechter

door Frits ter Kuile

Van 20 - 23 juli 2018 kwamen zo'n 30 Duitse Quakers en vrienden van de Vrienden samen bij de vliegbasis Büchel in Duitsland. Hier liggen Amerikaanse B-61 atoombommen die door Duitse straaljagers met Duitse piloten ergens op hun doel in Europa afgevoerd moeten worden.

De Vrienden maken deel

uit van een jarenlange geweldloze campagne van 50 genootschappen, verenigingen en kerken om Duitsland kernwapenvrij te maken:

atomwaffenfrei.jetzt.de. Deze campagne is op haar beurt lid van de International 'Campaign for the Abolition of Nuclear weapons', ICAN, die in 2017 de Nobelprijs voor de Vrede kreeg. In deze campagne vragen/krijgen de deelnemende groepen een weekend om samen bij de vliegbasis te getuigen.

De Duitse Vrienden besloten dat tijdens hun weekend op drie wijzen te doen. Er werden in het dichtbijgelegen stadje Cochem a/d Mosel folders uitgedeeld aan de vele toeristen. Tijdens een wissel van de wacht werden de poorten van de basis geblokkeerd. Tot frustratie van de krijgsmacht wil het Openbaar Ministerie mensen die de poorten blokkeren niet vervolgen omdat de processen enkel de aandacht op de kernwapens richten en de strijdkrachten en de Duitse staat in een kwalijk daglicht stellen. En een groepje wilde graag op maandagochtend net voordat de piloten weer zouden gaan oefenen om kernwapens ergens af te werpen, op de startbaan voor vrede getuigen. In dit groepje van tien was de helft Quaker of vriend van de Vrienden: Miriam Krämer, die vertelde dat haar oma in de DDR ook al Quaker was, Lisa-Maren Huth, Ariane von Detloff, Uwe-Lutz Scholten en Katja Tempel. Dan waren er twee gepensioneerde artsen van de IPPNW, dr. Ernst Ludwig Iskenius en dr. Brigitte Janus, die zich met Herbert Römpf, gepensioneerd katholiek diaken en Susanne Grossmann, gepensioneerde lerares, graag bij onze Vrienden aansloten. De jongste is 27, de oudste 78.

Die maandagochtend 23 juli 2018 werd er niet geoefend voor de derde wereldoorlog. Met een spandoek zaten onze Vrienden op de startbaan en werden

omsingeld door soldaten en een pantservoertuig. Daarna werden ze opgesloten in het poortgebouw en na de verhoren door de politie weer vrijgelaten. De volgende dag kwam een jonge piloot het vredeskampje op om te zeggen dat hij best was geschrokken omdat de hete gassen van zijn straaljager de zeven het leven hadden kunnen kosten. De bezorgdheid van de piloot voor de levens van zeven mensen in een situatie waar hij niet voor getraind was, staat in schril contrast tussen de steeds maar weer ingeoefende bereidheid om op bevel miljoenen te doden door de bom te laten vallen.

De krijgsmacht oefende flinke druk uit op het Openbaar Ministerie en vijf van de zeven werden gedagvaard. Als brenger van morele steun van de Nederlandse Vrienden mocht ik hun proces in de rechtbank te Cochem bijwonen. Dat werd zeer gewaardeerd.

Jezus zegt ons in het evangelie van Mattheus:

Ik stuur jullie als schapen onder de wolven. Wees daarom net zo voorzichtig en slim als slangen, en net zo onschuldig als duiven. Maar pas op voor de mensen. Want ze zullen jullie gevangennemen en voor de rechter slepen. En ze zullen jullie zweepslagen geven in hun gebedshuizen. Jullie zullen ook voor bestuurders van provincies en voor koningen en keizers terecht staan omdat jullie in Mij geloven. Jullie zullen hun en de volken over Mij vertellen. Als ze jullie gevangennemen, maak je dan geen zorgen wat jullie moeten zeggen. Want jullie zullen de woorden krijgen op het moment dat jullie ze nodig hebben. Want jullie zullen niet zelf spreken. Maar de Geest van jullie Vader zal door jullie heen spreken.

Onze vrienden hadden zich geen zorgen gemaakt, maar zich wel zorgvuldig voorbereid en hun woorden waren indrukwekkend. Wie wil, stuur ik ze graag toe. Het was hemeltemgend hoe de rechter steeds na een geweldig pleidooi, waarin onder andere het goddeloze en misdadige karakter van deze wapens vanuit een bijbels perspectief en onder internationaal en Duits recht naar voren werd gebracht, enkel aan de getuigende mens vroeg of zij/hij het

prikkeldraad had aangeraakt en of zij/hij op de startbaan had gezeten en totaal niet in ging op de inhoud van het pleidooi en uiteindelijk iedereen tot een boete van duizenden euro's of gevangenisstraf van 30 tot 60 dagen veroordeelde. De vijf zijn in hoger beroep gegaan en ik kan iedereen aanraden om te proberen hun hoger beroep in Koblenz bij te wonen. Als de datum bekend is, zal ik het doorgeven.

Dit vonnis weerhield de aangeklaagden en de vele sympathisanten er niet van om na het proces plannen te smeden voor nieuwe getuigenissen voor een kernwapenvrije wereld. Want de B-61 bommen op de vliegbasis Büchel dreigen in het volgende decennium net als de kernbommen op de vliegbasis Volkel door een nieuwe generatie kernbommen vervangen te worden. 'Betere' bommen, want met precisie te sturen tijdens hun val en met een variabele vernietigingskracht, klein voor bunkers en groot voor oprukkende legers of steden.

Ook Nederland dreigt deze nieuwe kernbommen op de vliegbasis Volkel te krijgen als wij het debat over de wenselijkheid hiervan niet aan zwengelen. Wij hopen daaraan een kleine bijdrage te leveren door tijdens de luchtmacht dagen (*waar rond de 200.000 bezoekers worden verwacht!*) op de vliegbasis Volkel op 15 juni van 10 -13 uur te waken en folders uit te delen. Tijdens een geweldloosheidstraining een paar weken van tevoren, oefenen we om kalm en liefdevol te blijven. Er rijdt op 15 juni een vredesbus vanaf Amsterdam via Utrecht naar de vliegbasis Volkel. Na aanmelding hoor je meer over de training en de bus: noelhuis@antenna.nl. Laten wij zo proberen om ook in Nederland voor vrede en een kernwapenvrije wereld voor ons en onze kind-kinderen te getuigen.

Wintergedachten van Vukovar

door Charles Tauber

Vukovar, Kroatië, is een sombere plaats in deze tijd van het jaar. Het is koud en bewolkt en er is weinig licht. Het enige dat het redt, zoals altijd hier, is de Donau.

Ondanks dat meer dan 23 jaar zijn verstreken sinds het einde van de oorlogen, is de fysieke reconstructie van Vukovar niet voltooid. Er zijn nog steeds verwoeste gebouwen in elk deel van de stad. Tot op zekere hoogte ben ik er blind voor geworden en voor wat er in hen is gebeurd. Er woonden en werkten mensen daar. Af en toe gaan mijn gedachten en gevoelens naar de mensen die in hier in Vukovar leefden en werkten en ik schrik van mijn zelfgenoegzaamheid. Ondanks de fysieke reconstructie is er weinig tot geen verzoening hier en weinig psychologische of spirituele vrede. In de periode dat ik hier sinds juni 1995 ben, heb

ik heel weinig mensen ontmoet die niet van gemengde afkomst zijn. Families zijn verscheurd. Er is weinig hulp behalve door medicijnen. Dokters schrijven ze voor als snoep en mensen ruilen ze. Er is hier een hoog niveau van alcoholisme. Dit hele beeld is nu overgedragen aan de volgende generatie. Scholen, cafés en andere voorzieningen zijn gescheiden. Helaas moedigen politici en zelfs religieuze leiders de verdeeldheid aan in plaats van dat de mensen bij elkaar komen. Het fanatieke nationalisme is nog steeds het grote struikelblok voor verzoening tussen de etnische groepen. Het is een tragedie.

Oudejaarsavond is hier speciaal. Afgezien van het misbruik van alcohol dat overal voorkomt, nemen mensen de wapens die zich onder de bedden van veel voormalige soldaten bevinden en schieten de geweren in de lucht af. Het is altijd een wonder dat niet meer mensen niet gewond zijn. Dat schieten zorgt ook

*ruine in Vukovar 23 jaar na de oorlog,
traumatische herinneringen*

voor re-traumatisering, dat wil zeggen, het terughalen van oude herinneringen. Vrijwel niemand is immuun.

Migranten zijn hier een in een bijzondere situatie, niet alleen in Vukovar maar ook in andere delen van Kroatië, Servië en Bosnië. Zoals AreYouSyrious en andere organisaties hebben gemeld, worden ze op zeer gewelddadige manieren teruggedrongen aan de grenzen, met name in Kroatië, en worden veel mensen gewond en gedood. Ze slapen in veel gevallen buiten. Niet-gouvernementele organisaties worden niet toegelaten in de officiële centra. Dit is een groeiend probleem. Ze krijgen geen psychologische hulp.

Schande voor jouw Kroatië! Het Iraakse gezin met deze drie kinderen moest besluiten om terug te gaan naar Irak. Ze werden zwaar ontmoedigd door lange wachttijden en een recente golf van negatieve beslissingen die werden uitgevaardigd tegen asielzoekers in Kroatië.

Wat ons betreft, we overleven, zij het met moeite, psychologisch en fysiek. Onze grootste donor, een zeer medelevende man uit de VS, heeft ons verteld dat zijn geld is opgebruikt. We weten dus niet wat er na dit jaar zal gebeuren. Daarom zijn Sandra Marić, mijn naaste collega, en ik erg bezorgd over de manier waarop we zullen doorgaan. Toch hebben we besloten tot het bittere einde te werken. Naast ons andere werk zullen we in het voorjaar cursussen voor studenten aan de Universiteit van Belgrado beginnen. Deze studenten zullen stagelopen bij migranten en vluchtelingen. We zullen ook een cursus online geven aan de Universiteit van Olomouc in Tsjechië. We blijven werken aan de onlinecursussen voor mensen zonder vooropleiding. Deze staan bekend als Pragmatic Empowerment Training (PET). We hebben verzoeken uit de DRC, uit Zuid-Afrika en uit het Midden-Oosten om verder werk te doen. Ik ben begonnen met het schrijven van maandelijkse rapporten. Degenen onder jullie die willen volgen wat we doen, kunnen zich abonneren op de Facebook-pagina van de CWWPP of op de mijne. Een goed 2019 gewenst!

Een Klinkende Kersstal

door Joke Kleinwächter-Leendertse, *Gemünde, Duitsland*

Begin vorig jaar heb ik me op de Vriendenkring geabonneerd en vond al gauw een artikel over: Hoe klinkt Kerstmis? (van Mike Zipser 'Kerstmis van Jezus' decembernummer van de Vriendenkring 2017) Dat sprak me zo aan, dat ik het gelijk omgezet heb in een hoorspel voor op onze advents-koffiemiddag in december 2018 in het Pfarrheim van ons stadje Gemünde). Ook heb ik de vertaling in het Duits verstuurd naar mijn collega's in een bejaardenhuis in Saarbrücken en zij wilden het ook met de bewoners en bewoonsters proberen te spelen.

Ca 70 inwoners en inwonsters van alle gezindten bezoeken hier in de stad onze koffiemiddagen 1 x per maand. Het leek me zo goed, ze actief mee te laten doen in plaats van alleen maar te zitten en koffie te drinken. In plaats van de geluiden op toonband zetten, zoals in jullie artikel, wilde ik de mensen zelf laten meedoen.

Thuis had ik alles voorbereid, een ossenkop, ezelskop, 4 schapen, eenvoudige stal en houtvuurtje op karton geschilderd, een korfje met stro, een triangel.

De dag voor het feest heb ik een echtpaar opgezocht, dat twee herders zou moeten spelen en op de middag zelf, tijdens het rumoerige koffiedrinken, heb ik al die mensen gevraagd, die volgens mij wel een geluid durfden te maken. Zij kregen de kartonnen dierenkoppen op hun schoot, alsmede het korfje met stro en een gast kreeg een prop krantenpapier en het houtvuurtje. De overige gasten merkten daar niet veel van, want

Het moest een verrassing blijven, ook voor mijn medehelpsters daar en alleen diegenen, die ik wat wou laten roepen: Boeh, en bèh en iah en twee herders, die een zinnetje moesten opzeggen en naar de ster wijzen, die dan ook door één gast moest worden hooggehouden. Ze begrepen dus, wat ik wou, omdat ik hen dat van tevoren gevraagd had.

Ik had op een tafeltje ook een stal van karton gezet en in de loop van het hoorspel vulde ik deze met de ossenkop, de ezel, de schapen en de ster en het houtvuurtje.

Als intro heb ik voorgelezen, wat in jullie artikel stond over drukke kerstmarkten enz. en hoe Kerstmis nu eigenlijk klinkt. Toen werd het heel stil.

De eerste gast maakte met de triangel heldere klingeltonen en ik zei daarop: Hoe klinkt Kerstmis?.....als de klirrende koude in de Kerstnacht, daarna liep ik naar de gast met de ossenkop, die loeide en ik zei: Hoe klinkt Kerstmis?.....als het loeien van een os in een stal.....enz.

En toen de 4 'schapen' bèn riepen, zei ik: "allemaal!" en toen riep de hele zaal "Bèh". Wat hebben we toen een plezier gehad!

Aan het eind hebben ze allemaal als 'engelenkoor' gezongen: Gloria in Excelsis Deo.

De pianist begon op een afgesproken seintje van mij te spelen, dus ook dat lukte fantastisch!

Bijgaand een fotootje van het stalletje.

Klimaatmars zaterdag 10 maart

Ingezonden door de Goede Zaak

Op 10 maart gaan wij massaal de straat op voor het klimaat. Wij willen een veilige toekomst voor onszelf en onze kinderen. Het moet en het kán anders! Onze regering moet kiezen voor échte oplossingen voor gezinnen, jongeren, kleine ondernemers en boeren. De grote vervuilers moeten eerlijk betalen. Genoeg getreuzeld. Het klimaat wacht niet. App of bel je vrienden en loop mee. De mars wordt georganiseerd door Greenpeace, Milieudefensie, de Woonbond, FNV, GroenLinks en de Goede Zaak. De organisatoren willen zoveel mogelijk mensen op de been krijgen om een definitieve doorbraak te bereiken in de klimaatcrisis. De mars spoort het kabinet aan om een ambitieus, eerlijk en duurzaam klimaatbeleid te omarmen volgens het principe 'de vervuiler betaalt'.

Wij gaan de straat op voor een eerlijk klimaatbeleid. Wij zijn klaar met vage beloften en halve maatregelen en willen concrete afspraken.

- Wij zijn voor een eerlijke verdeling van de lasten en lusten.
- Wij zijn voor 'de vervuiler betaalt'.
- Wij zijn voor een toekomst waarin iedereen duurzaam en warm woont.
- Wij zijn voor een toekomst met goede groene banen.

**Gezocht: partners en wervers. Ook de komende weken hebben we iedereen hard nodig! Jij als jezelf. Maar ook scholieren en studenten, buschauffeurs, ondernemers, boeren, organisaties... Doe mee als partner of versterk ons wervingsteam. Meld je aan via: klimaat.werving@gmail.com.

Op deze pagina vind je nog wat details: <https://www.greenpeace.org/nl/klimaatverandering/13531/save-the-date-klimaatmars-op-10-maart-in-amsterdam/>

Kom ook naar de Klimaatmars

Meld je aan

Climate

Als onafhankelijke milieuorganisatie werkt Milieudefensie aan een duurzaam en eerlijk Nederland. Dat doen we graag samen met jou. Samen zorgen we dat overheden en bedrijven veranderen. Doe je mee?

Vrienden in het hele land

Maandvergaderingen, bijeenkomsten:

Noord en Oost Nederlandse

A'dam

Deventer

Driebergen

MiZuNed

Haagse

Breda/Helmond

Quaker Secretariaat:

Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers).

tel.: 06 13700682, e-mail: secretariaat@deQuakers.nl.

Penningmeester Nederlandse Jaarvergadering:

Bankrek. NL65 TRIO 0212 3772 64 t.n.v. Rel. Genootschap der Vrienden - Quakers- te Amsterdam.

Quaker Bibliotheek:

Vossiusstraat 20, 1071 AD Amsterdam, bibliothecaris - Marianne IJspeert.

Quaker Literatuur:

Willem Furnée ; Badhuisweg 149, 2597 JN 's-Gravenhage tel.: 070-3220544, e-mail:

literatuur@Quakers.nu. Bankrek.: NL70 INGB 0000 313040 t.n.v. Quaker Literatuur.

Amsterdamse Maandvergadering:

Schrijver: Marianne IJspeert, W. de Zwijgerlaan 21-III, 1056JD Amsterdam. mijquak.1@online.nl Bankrek.: NL81 INGB 0004 9200 51 t.n.v. A'damse MV Quakers te Anna Paulowna.

Haagse Maandvergadering:

Schrijver: Willem Furnée, e-mail: haagsevrienden@Quakers.nu.

Haagse Maandvergadering, Stadhouderslaan 8, 2517 HW 's-Gravenhage. tel. 070-3600621, Bankrek.: NL48 INGB 0001 8562 21 t.n.v. Haagse Vrienden, Quakers Den Haag.

Midden- en Zuid-Nederlandse Maandvergadering:

Schrijver: Els Ramaker, Prinses Marijkelaan 31, 4002AT Tiel, tel. 0344 606818/0636361350. email:

els@ramaker.me. Bankrek.: NL67 TRIO 0197 6518 52 t.n.v. MZNMV Quakers.

Deventergroep:

Inlichtingen: Frieda Oudakker 0644794366, email: friedaoudakker@gmail.com.

Noord Oost Nederlandse Maandvergadering:

Schrijver: Kees Nieuwerth; Hoofdstraat 26; 9514 BE Gasselternijveen; k.nieuwerth@wxs.nl. Bankrek.:

NL12 INGB 0001 5908 95 t.n.v. N.O.N. MV Rel. Gen. der Vr. te Groningen.

Quaker Hulpfonds:

Schrijver vacature. Penningm: Johannes Borger, e-mail: johannes.borger@hotmail.com. Bankrek. is NL94

TRIO 0338 4113 64. t.n.v. Quaker Hulpfonds Religieus Genootschap der Vrienden, Quakers, te den Haag.

Vrienden voor Brussel (VVQREA):

Schrijver: Corien van Dorp, tel: 070-3867309. e-mail: vvqrea@gmail.com. Bankrek. NL93 TRIO 0391 2219

65 - t.n.v.: Vrienden van de Quakerraad te Helmond.

Vriendenkring:

Helaas moeten we per 1 jan. 2019 de abonnementsprijs van de Vriendenkring verhogen: €30,- voor Nederland en €45,- voor Buitenland (ook Europa). NL65 TRIO 0212 3772 64 t.n.v. Religieus Genootschap der Vrienden Quakers te Amsterdam met vermelding van 'Abonnement Vriendenkring'. e-mail: vriendenkring-redactie@gmail.com

Waar zijn Quakerbijeekkomsten?

Wijdingsamenkomsten in Nederland en België

Amsterdam	Iedere zondag 10.30	Vossiusstraat 20, Amsterdam, info: 085-8780821, e-mail: mijquak.1@online.nl
Antwerpen	Geen vaste tijdstippen	Info Jan Peeters tel.: 0032.15.24 75 10 e-mail : boekrijk@hotmail.com
Bennekom	Iedere zondag: 10.30 in de Commanderie, Commandeursweg 44, 6721 ZM Bennekom	e-mail: els@ramaker.me Op de 2e zondag van de maand is er eerst een worship-sharing en daarna wijdingsamenkomst tot 12.00.
Brussel	Iedere zondag 11.00	Quaker House, Square Ambiorix 50, 1000 Brussel, tel.: 00.32.2.230 49 35
Den Haag	Iedere zondag 10.30 HapStilSnap 14 febr.	Stadhouderslaan 8, Den Haag. Kinderen zijn altijd welkom. Bij kennisgeving vooraf is er voor hen een aangepast programma. Info: tel. 070-3600621
Driebergen	Normaal iedere 3 ^e zondag, 10.30 in 't Haagje 1, Driebergen -Rijsenburg.	Onze kinderen verheugen zich op gezelschap! Voor informatie: 0648255846 of per mail: quakers@marielke.nl
Deventer	3 ^e zondag 10.30 Gespreksavond: dinsdag 12 febr. 18.30.	In het Meester Geertshuis, Assenstraat 20, 7411JT Deventer. Inlichtingen bij Frieda Oudakker tel. 0644794366, e-mail: friedaoudakker@gmail.com
Gent	Tweede woensdag 20.00 -22.00. Vierde zondag 11.00-13.00.	In het zaaltje boven vzw Trafiek, aan Pierkespark in de Brugse Poort. Op de vijfde verdiep van 'Nest' in het oude bibliotheek gebouw aan het Zuid, (vooraf contact opnemen)
Groningen	2e en 4e zondag 10.30 In De Poort, Moesstraat 20, 9717JW Groningen, tel. 050-5712624	Kinderen zijn welkom! Graag tevoren doorgeven aan de schrijver: Kees Nieuwerth e-mail: k.nieuwerth@wxs.nl
Wijhe, bij Zwolle	Eerste zondag 10.30	Wim Balijon, tel.: 0570-597170 Slotpark 77, 8131 DW Wijhe. Graag aanmelden.
Zwolle	Wo 13 febr. 19.30	Bij Marlies en Sytse Tjallingii, 06-23869715

Wijdingsamenkomsten op Afstand

1. Meeting at a Distance. Inlichtingen: caroline.wilson@esade.edu
2. Online meeting for worship: op tijdstippen rekening houdend met verschillende tijdzones, bekendmaking op: Quakerworship.org
3. Internetforum: www.Quakerfaithandfellowship.org

Quaker activiteiten

In de cirkel bij de retraite werden alle bijdragen van de deelnemers neergelegd.

Links: De bamboe werd als metafoor gebruikt voor mee bewegen met de wind, hoe je kunt leven en hoe je naar binnen kunt gaan.

Onder: Iedere deelnemer maakte een creatieve aanmoediging voor een ander. 'Je hebt nog onvermoede hulpbronnen in jezelf en in je omgeving.'

